

egy rövidebb motetta) is elhangozzék. A két vagy három tétel sorrendje függ a körülményektől, de legtermészetesebb, ha a pap áldozása közben s még rövid ideig utána a kommúnió hangzik, utána az áldozási népének (ezalatt áldozik a kórus), majd hálaadás közben a motetta. De elképzelhető az is, hogy a kórus rögtön a pap után áldozik, s ezalatt van népének, majd a hívek áldozása közben hangzik el a kommúnió. Ha hosszabb kommúniót éneklünk, utána csak egy népénekre marad idő, melynek utolsó versszakai már a hálaadás nyugalomában hangzanak.

Az áldozási népének választható a hagyományos oltáriszentségek közül, de az ünnepi liturgikus időkben inkább az oda tartozókból keressünk alkalmasat. A motetta is lehet oltáriszentségi, de meggondolt választással más szövegűek (pl. általános dicsérő jellegűek) is sorra kerülhetnek.

A kimeneti ének: A mise befejezésére a római liturgia nem ad éneket, így ez „szabad” hely népének, motetta vagy orgonajáték számára. Vannak hagyományos záróénekeink, ezek közül a legértékesebb az „Áldj meg minket, Jézus”. De természetesen sok más hálaadó, dicsőítő ének alkalmazható itt, vagy ének a Boldogságos Szűzről, a dátum szerint közel eső szentről, stb. Motetta vagy orgonadarab is követheti a népéneket, különösen ha rá tudtuk szoktatni a közösséget, hogy a záró népéneket még helyén állva énekelje végig.

Dobszay László

* * *

A kántorok doyenje – avagy 73 éve a kántori szolgálatban

„Munka közben”, egy esti szentmisén kerestem föl egykori orgonatanáromat, Kopeczky Alajos bácsit, a közép-ferencvárosi plébánia karnagy-kántorát. Tizenhét éve találkoztunk utoljára, de Alajos bácsi semmit nem változott, ugyanaz a meghatározhatatlan korú, fizikailag és szellemileg is friss ember, aki volt azelőtt.

– Talán nem udvariatság, ha megkérdem, mikor is született Alajos bácsi?

– 1907-ben! Hihetetlennek tűnik, de én még láttam Bécsben Ferenc Józsefet!

– És mióta kántorkodik?

– 1923 óta.

– Akárhogy is számoljuk, 73 éve van a „szakmában”...

– Nemcsak hogy a szakmában, de ennyi ideje vagyok itt, ebben az egyházközségben is.

– Ez, azt hiszem, valóban egyedülálló! De várjunk csak, hiszen ha jól tudom, ezt a templomot csak 1935-ben építették föl.

– Valóban, de ennek az elődje volt a Gát utcában egy kápolna, amely először a lazarista atyáké volt, aztán 1923-ban világi papok vették át, és akkor

kerültem én oda kántornak. Így lehet, hogy én régebben vagyok „itt”, mint a templom.

– *Beszéljünk a zenei tanulmányokról, a kezdetekről!*

– Először hegedűt tanultam, 8 éves koromtól, csak később, 11 éves koromban kezdtem zongorázni. Az orgonához még később, 14–15 éves koromban ültem. Ma már ez is nehezen képzelhető el: de én még moziban is hegedültem némafilmek alatt.

– *Később zenei tanulmányok?*

– A zeneakadémiát 1931-ben végeztem el zeneszerzés-orgona-karnagy szakon. Zeneszerzést Siklós Albertnél, orgonát Zalánffy Aladárnál tanultam.

– *Egyházkarnagyi szakot nem végzett?*

– Azt csak jóval később, 1938-ban alapította Harmat Artúr.

– *Jól tudom, hogy az csak hároméves szak volt a többi, ötéves szakkal szemben?*

– Így van. Harmatnak sikerült meggyőznie Hubayt, az akkori rektort a szak fontosságáról, úgyhogy amikor indult, a budapesti kántorokat kötelezően beírátták, kivétel nélkül! Tehát az én időmben ez még nem volt, csak az ötéves orgona-főszak, amelyen gregorián korálist tanított Harmat Artúr. Más egyházi tantárgy nem volt.

– *A zeneakadémia után, a kántorság mellett tanítani is tetszett.*

– Csak kántorságból akkor sem lehetett megélni. A háború előtt jó kapcsolatban voltam báró Korányi Frigyes akkori pénzügyminiszterrel, így sikerült elindítani a budapesti pedagógiai szemináriumban egy hároméves énektanárképzőt. Én szerveztem a tanári gárdát, még Bárdos György is tanított itt. Az egri főiskolához csatoltak minket, úgyhogy onnan jöttek vizsgáztatni, de soka nem kellett senkit megbuktatni.

‘55-ig működött ez az énektanárképző, mígnem engem is besűgtak. Mivel sosem hagytam abba az egyházzenei szolgálatot, nemkívánatos klerikális elemnek minősültem, így megszüntették az „iskolámat” is.

Kodály Zoltán ekkor így vigasztalt: „Higgye el, a gyerekek sokkal hálásabban lesznek, mint a felnőttek!” Nem is hagytam abba a tanítást, zeneiskolákban tanítottam, részt vettem a zenei általános iskolák megszervezésében is. Kodály gondolata, hogy ahol mindennap van énekóra, a gyerekek más tárgyakból is jobbak lesznek, igazolódott, bár kezdetben az állam részéről sok támadás érte ezeket az – úgymond – „elit” iskolákat. Később a nyári kántorképzőben is sokáig tanítottam, oda még Werner Alajos hívott.

– *Még nemrégiben is adott orgonakoncertet.*

– Valóban, még most is vannak fölkéréseim. Ezt az orgonát, itt a Haller téri egyébként 1943-ban építettük az Angster-céggel. Nem kevés erőfeszítésbe került, mire mindenkit sikerült meggyőznöm a hangszer fontosságáról, pláne abban a háborús időben. Az orgona 32 regisztere az eredeti szépségben szól ma is. *(Erről magam is meggyőződhettem a beszélgetés végén, mikor Lajos bácsi már kicsit fáradtan és fázva, mégis szinte kivirulva szólaltatta meg a szép Angster-hangszíneket. M.Gy.)* Az időközben szükséges karbantartásokra is általában én koldultam össze a pénzt. A kórust is vezetem még, havonta egyszer éneklünk, bár nem Liszt Koronázási misét, mint 60 évvel ezelőtt ugyan ezen a kóruson...

Miközben búcsúzunk, Lajos bácsi csodálatát fejezi ki azon fiatal egyházzenesek iránt, akik önzetlenül, kevés megbecsüléssel, sőt néha gáncsoskodások mellett, de töretlen kedvvel akarnak ma az egyházzene ügyéért valamit tenni. Én meg hazafelé arra gondolok, hogy az ő 73 éves szolgálata kapott-e elég megbecsülést egyházától, melyhez mindig is hűséges maradt?

Merczel György

* * *

Tavaszi és nyári teendők az orgonán

Az orgonisták és kántorok részéről a hangszer karbantartása is gondos tevékenységet igényel. A tavasz közeledtével a nedvességtől, párától eredő leggyakoribb hibák pl. a faszervezetek dagadása, a fasípok magréseinek elzáródása, ami hangolási és intonálási problémákat okoz; a manuál- és pedálbillentyűzet megszorulása a vezetőszőgekben, ami a traktúra beragadását okozhatja; a regisztermechanika is nehezebben működik; a vasbetonboltozatú templomokban és termekben, ahol igen magas a páratartalom és emiatt a lecsapódás, a lábzatokon gombásodás, az orgonán belül a bőrizött, filcezett és enyvezett részek rothadása következhetik be. Ezeket a hibákat az istentiszteletet utáni hosszabb szellőztetéssel tudjuk orvosolni. A traktúra túlszabályozottsága esetén a játszóasztalnál vissza lehet engedni a traktúrát (amennyiben az orgonista kellő ismerettel rendelkezik, mert a szabályozás mértéke csak minimális lehet, túlzott elszabályozás esetén már a kopulaszerkezet is elmozdulhat). Húsvét előtt a nyelvregisztereket szokás meghangolni, a hibapló vezetése továbbra is kötelező. Június első heteiben feltölthetjük a vízestálakat.

Nagy szárazság és a hosszantartó hőség épp oly ellensége az orgonának, mint a nedvesség. Nyári időszakban a közvetlen napsugarak szintén károsak, a napfény ellen – ott ahol kell – függönnyel védekezhetünk. A szellőztetést – ha lehet – kora reggel és késő este végezzük. A templom és a kórus takarításakor kerülni kell a száraz sepregetést és a porszívózást is. Az utóbbit azért nem ajánlom, mert a legtöbb templom „ókori porfúvóval” rendelkezik, amiből a beszívott por, a takarítószemélyzet teljes megdöbbenésére, rakoncátlanul a templom légtérébe kerül, és ez a későbbiekben a sípok ajkain található meg, ami elhangolódáshoz vezet. Szintén az előbbi hibát eredményezi a fasípok bőrizött dugóinak az összeszáradása is. A nyári meleg és száraz levegő a szerkezeteken és a sípokon a fent említettekkel ellenkező problémákat okozhatnak: a regisztermechanika könnyebb; nagy a holtjáték (a hang esetleg nem szólal meg); a manuál és pedálbillentyűzet játéka megnőhet: itt utánszabályozás lehetséges, de vigyázzunk az üresjárat megtartására. Ha az avatott muzsikás az említett hibákkal nem tud megbirkózni, akkor az egyházi vezetésnek jeleznie kell a problémát és szakembert kell hívni.

Várad István
orgonaépítő-mester